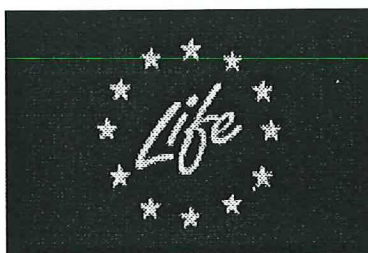

BESLUT OCH SKÖTSELPLAN FÖR

**NATURRESERVATET
HJÄLMSTADS SJÖMARKER**

BORGHOLMS KOMMUN, KALMAR LÄN

2001-03-19

NATURVÅRDSFÖRVALTARE: LÄNSSTYRELSEN

NATURRESERVATET HJÄLMSTADS SJÖMARKER

– BESLUT OCH SKÖTSELPLAN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BESLUT	<u>Sid</u>
Beslut.....	1
Beskrivning av området.....	1
Ärendets beredning.....	2
Syfte	3
Skälen för beslutet.....	3
Föreskrifter.....	4
Fastställande av skötselplan.....	7
Överklagande.....	7
Kungörelse.....	7
Underskrifter.....	7
Sändlista.....	8

BILAGOR

1. BESLUTSKARTA
2. REGISTERUPPGIFTER
3. SKÖTSELPLAN
 - 3.1 SKÖTSELPLANEKARTA
 - 3.2 VEGETATIONSKARTA
 - 3.3 HISTORISKA KARTOR
4. REFERENSLISTA
5. ARTLISTOR
6. HUR MAN ÖVERKLAGAR

Enligt sändlista

BILDANDE AV NATURRESERVATET HJÄLMSTADS SJÖMARKER

Beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (SFS 1998:808) att förklara det område som avgränsas med innerkanten av den streckade linjen på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat med föreskrifter och skötselplan enligt nedan.

När detta beslut vinner laga kraft upphör länsstyrelsens beslut 1966-08-10 om landskapsbildsskydd enligt 19 § naturvårdslagen, äldre lydelsen att gälla i det område som berörs av beslutet om naturreservatet. Länsstyrelsens beslut 1989-11-01 om fågelskyddsområde enligt 14 § naturvårdslagen upphör likaså att gälla i det område som berörs av beslutet om reservatet.

Länsstyrelsen finner att förordnande om naturreservat är förenligt med mål, allmänna hänsynsregler och hushållningsbestämmelser enligt 1-4 kap miljöbalken samt med den planerade kommunala översiktsplanen för området.

Beskrivning av området

Markanvändning

Hjälmsstad sjömarker ligger i Föra socken på nordöstra Öland. De utgör en del av de naturbetesmarker som traditionellt kallas sjömarkerna, och som kantar Ölands ostkust från Böda kronopark i norr till Ottenby i söder. Det område som föreslås som naturreservat gränsar i söder till Marsjö sjömarker, i väster till de västliga delarna av Hjälmsstads utmarker, och i norr till Gels marker. Området är 33 ha stort. De östra, öppna delarna (Holmen) skiljs från de västra, igenväxande av en vällagd enkelmur. De 11 ha som ligger på Holmen används som betesmark för ungdjur ur mjölkbesättningar. Övriga delar av marken är idag obetade. Tidigare har hela området använts för bete, de höglänta delarna troligen ända sedan järnåldern.

Geovetenskapliga intresseaspekter

Hela det utmarksområde som kallas Holmen består av mycket låglänt, svagt böljande terräng. I stora delar av Holmen täcks kalkstensflisan bara av ett mycket tunt jordlager, oftast sand eller mo. I väst består jordlagret av lerig sandig morän med svallat ytskikt. Här finns också en grusavlagring.

2001-03-19

231-1186-01

Biologiska intresseaspekter

Områdets höga naturvärden är odiskutabla. Liksom på övriga sjömarker har områdets långa historia som betesmark givit upphov till en rik biologisk mångfald. Här häckar och rastar många fågelarter, som kräver öppna, välbetade marker för födosök och lyckade häckningar. Några exempel på häckande fåglar är tofsvipa, strandskata och rödbena. (fågelinventeringen 1998, inkluderar även Gels marker norr om Hjälmsstad). Vid besök 1999 jagade ängshök i norra delen av området.

Arktiska vadare rastar här under vår och höst, och särskilt på hösten är markerna en viktig rastlokal för gäss.

I området växer också mängder av olika kärlväxtarter som kräver välbetad mark. Tack vare skiftningar mellan kalkrik och kalkfattig jordmån, samt mellan fuktiga och torra miljöer, är florán ovanligt artrik. Några exempel på arter man kan finna här är ärtvippa, backtimjan, honungsblomster (rödlistad), smultronklöver, gåsört, kustarun, dvärgarun, krissla, gulkämpar och rödtoppa. Här finns också rikligt med baltisk strandmalört, en malört som endast finns på Öland och Gotland. De rödlistade växterna saltmålla och strandnål växer i området.

Kulturhistoriska intresseaspekter

Områdets mest påfallande kulturvärde är den långa kontinuerliga hävden. De västra delarna var fast mark redan för 2000 år sedan, och användes troligtvis som betesmark redan då. På den igenväxta Backkullen finns ett stort stensträngssystem, som visar att här fanns ett hägnadssystem för 1500-2000 år sedan. (Fornlämning RAÄ nr 100, 101 och 102, Föra socken). Under denna tid bedrevs intensiv boskapsskötsel över nästan hela Öland.

Genom den västra hälften av marken löper fem stenmurar i väst-östlig riktning. Flera horvor har legat mellan murarna på den nu helt igenväxta Backkullen, och några av dem har namn efter dem som bodde här i början av seklet, t ex "Sote-Lenas hörva". Åkrarna brukades fram till mitten av 1940-talet. Här finns också flera goda brunnar. Utmarken var länge en mycket viktig del i byarnas ekonomi, så även i Hjälmsstad. Hjälmsstad by är en radby, med ovanligt välbevarad bebyggelse. Den är utsedd som riksintresse för kulturmiljövården. Då naturbetesmarkerna på utmarken bevaras skapas en kulturhistoriskt intressant helhet, uppbyggd av olika komponenter: Välbevarade betesmarker, dito byggnader samt stensträngar.

De västra delarna av området betecknas på utmarksdelningskartan från år 1819 som "högländ stenbunden och mager betesmark på kalkhällen". Områdets östra delar var fortfarande täckta av vatten vid den här tiden.

Intressen för friluftslivet

Området är svåråtkomligt för allmänheten, och har idag mycket få besökare. Inga vägar når den strandnära delen av området, endast stigar genom mer eller mindre igenväxta marker.

I de östra delarna (Holmen) skyddas fågellivet genom beträdnadsförbud 1 april till 31 juli.

Ärendets beredning

Ärendet har initierats av länsstyrelsen som ett led i arbetet med att genomföra länets plan för säkerställande av naturvårdsobjekt. Länsstyrelsen har under 1999 och 2000 utrett områdets naturvärden, skyddsbehov och avgränsning. Ett förslag till beslut och skötselplan har utarbetats.

2001-03-19

231-1186-01

Berörda markägare har informerats vid möten 9 september 1998, 18 mars/22 mars 1999 samt 5 oktober 1999, samt fortlöpande under arbetets gång.

Förslaget till beslut och skötselplan har remitterats till markägare och nyttjanderättshavare, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Boverket, Fiskeriverket, Sveriges geologiska undersökning, Lantmäterimyndigheten, Skogsvårdsstyrelsen, Borgholms kommun, Naturvårdsförbundet i Kalmar län, Ölands Ornitologiska Förening, Ölands Botaniska Förening, Ölands Naturvärn, Föreningen SydostEntomologerna, Kalmar Läns Museum, Kalmar Läns Jaktvårdsförening, Högsolan i Kalmar samt Ekologiska forskningsstationen Ölands Skogsby.

Inkomna synpunkter som haft en väsentlig påverkan på beslutet har lämnats av markägare i området. Sveriges geologiska undersökning och Ölands Botaniska Förening har lämnat värdefulla synpunkter och upplysningar som bidragit till den slutliga utformningen av beslutet.

Syfte

Syftet med reservatet är att bevara en god livsmiljö för de växter och djur som är knutna till sjömarkerna. Ett jämställt syfte är att låta den traditionella markanvändningen, betesdriften, leva vidare, och att bevara och återställa öppna och välbetade sjömarker karaktäristiska för det öländska odlingslandskapet.

Syftet utvecklas i följande mål för reservatet:

- Sjömarkerna ska betas årligen, så att deras långa kontinuitet som utmarksbete bibehålls.
- Det öppna landskapet i sjömarkerna ska bevaras och, i delar av reservatet, återskapas.
- De växt- och djurarter som är naturligt förekommande i sjömarkerna ska leva kvar.
- De kulturhistoriska lämningar som finns i sjömarkerna ska bevaras och vårdas.

Skälen för beslutet

Reservatet är en representativ del av östra Ölands sjömarker med väl bevarad kontinuitet i brukande av markslag och landskapselement. I reservatet förekommer markslaget naturbetesmark, fasta fornlämningar i form av ett stort stensträngssystem (RAÅ nr 100, 101 och 102, Föra socken) samt en stor mängd stenmurar från 1800-talet. Naturtyper som förekommer i reservatet är havsstrandäng, kalkgräsmark, enbuskmarker på kalkgräsmark och fuktängar med blåtåtel och älvväxing. Vanliga arter i anslutning till naturbetesmarker och landskapselement är bland annat kustarun, dvärgarun, höstfibbla, rödtoppa, vårbrodd och spåtistel. Bland rariteterna i området kan nämnas honungsblomster, strandnål och saltmålla. Här finns också baltisk strandmalört, en malört som endast finns på Öland och Gotland. Även saltmålla och strandnål växer i området.

2001-03-19

231-1186-01

Området är ett så kallat Ramsarområde, ett våtmarksområde med höga naturvärden, som Sverige har ett internationellt ansvar för att bevara enligt the Ramsar Convention on Wetlands från 1971.

Objektet är av riksintresse för naturvård (Östra Ölands strandängar, NRO 08066). Det ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (Hjälmsstad-Gel H 8504), i Bevarandeprogrammet för Borgholms kommun (Hjälmsstad-Gel nr 41) och i nätverket Natura 2000 (Hjälmsstad-Marsjö sjömarker nr 102).

Föreskrifter

För området skall gälla de föreskrifter enligt 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken vilka anges nedan.

Föreskrifterna utgör inte hinder för de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med reservatet enligt 7 kap. 6 § miljöbalken och som är närmare angivna i fastställd skötselplan.

Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken, om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom reservatet

A. Det är utöver vad som annars gäller förbjudet att:

1. uppföra byggnad eller anläggning,
2. bedriva täkt av något slag,
3. borra, spränga, gräva, schakta, muddra, fylla ut eller tippa,
4. dika eller dikesrensa, dämma, invalla eller avleda vatten,
5. anlägga campingplats eller uppställningsplats för husvagnar eller husbilar,
6. uppföra vindkraftverk, mast, antenn eller liknande anordning,
7. uppföra stängsel eller annan hägnad annat än för djurhållningens behov,
8. anlägga väg eller parkeringsplats,
9. anlägga luft- eller markledning med därtill hörande ledningsgata,
10. anlägga hamn eller brygga eller anordna uppläggnings- eller förtöjningsplats för farkoster eller flytdockor,
11. dra fram ledning eller rör i vatten eller på botten,
12. släppa ut avloppsvatten (inkluderar även kylvatten, varmvatten och tankspolvatten, se definition i 9 kap. 2 § miljöbalken),

2001-03-19

231-1186-01

13. bedriva vattenverksamhet, bland annat åtgärder i vattenområdet som syftar till att förändra vattnets djup eller läge,
14. plöja, harva eller fräsa,
15. tillföra växtnäringsämnen (t ex stallgödsel, handelsgödsel, rötslam) eller jordförbättringsmedel annat än på mark som i skötselplanen redovisas som åker,
16. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,
17. plantera eller så träd, buskar eller andra växter,
18. införa växt- eller djurarter,
19. jaga sjöfågel

Tillstånd enligt punkt A1 för byggnad eller anläggning som är väsentlig för djurhållningen inom området bör inte vägras om placering kan ske utan väsentlig skada på bevarandevärdena och om det inte finns någon godtagbar alternativ placering utanför området.

Föreskrifterna under A3 eller A4 ska inte utgöra hinder för rensning av befintliga vattenhål för djurhållningen.

B. Det är utan länsstyrelsens tillstånd förbjudet att,

1. anordna upplag annat än tillfälligt för jordbrukets behov,
2. anlägga led, bro, spång eller bredda befintlig väg,
3. upplåta markområdet för tävlings- eller övningsändamål,

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om skyldighet för ägaren och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång

För att tillgodose syftet med reservatet förpliktas med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheterna att tåla sådana intrång i reservatet som:

1. utmärkning av och information om reservatet.
2. utförande och underhåll av tillfartsvägar, parkeringsplatser, vandringsleder, rastplatser, sanitära anläggningar, informationstavlor och andra liknande anläggningar eller anordningar enligt fastställd skötselplan,

2001-03-19

231-1186-01

3. gallring, röjning, avverkning, naturvårdsbränning, ängsbruk, betesdrift, uppsättning och underhåll av stängsel eller annan skötselåtgärd i syfte att bevara och utveckla natur- och kulturmiljön och den biologiska mångfalden enligt fastställd skötselplan,
4. upplåtelse av markerna till annan, som ägarna/brukarna skäligen kan godkänna, om de inte själva kan sköta markerna enligt fastställd skötselplan,
5. genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt mark- och vattenförhållanden,
6. Länsstyrelsen, naturvårdsförvaltaren och allmänheten äger rätt att utnyttja befintliga vägar inom reservatet.

D. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken, om rätten att färdas och vistas i reservatet och om ordningen i övrigt

Med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, om rätten att färdas och vistas i reservatet, är det utöver vad som annars gäller förbjudet att:

1. under tiden 1.4 - 31.7 beträda eller vistas inom det område som är markerat på bifogad beslutskarta,
2. ställa upp motorfordon, husvagn, släpvagn eller förtöja eller ankra båt annat än på särskilt anvisade platser,
3. tälta mer än ett dygn,
4. fånga eller skada vilda däggdjur, grod- och kräldjur eller fåglar, ta bort eller skada ägg eller bon eller på annat sätt störa djurlivet,
5. medföra okopplad hund eller annat lösgående sällskapsdjur,
6. sätta upp tavla, skylt, plakat, affisch eller liknande anordning eller göra inskrift,
7. göra upp eld (annat än på särskilt anvisade platser),
8. gräva eller dra upp kärlväxter med rötterna,
9. utan samråd med länsstyrelsen samla in växter och djur eller företa vetenskapliga undersökningar,
10. utan länsstyrelsens tillstånd bedriva kommersiell verksamhet.

Jakträttsinnehavaren disponerar jakten under jaktsäsong utan inskränkningar av föreskrifterna under D4 och D5.

2001-03-19

231-1186-01

Fastställande av skötselplan

Med stöd av 3 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer länsstyrelsen de mål och riktlinjer som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen. Förvaltare för reservatet är länsstyrelsen.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljödepartementet, se bilaga 6.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras på det sätt som är föreskrivet för författningar i allmänhet.

Underskrifter

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Anita Bråkenhielm. I den slutliga handläggningen deltog även Coco Dederling, kulturmiljöfunktionen, representanter för planfunktionen och rättsenheten, samt Åsa Enefalk, naturvårdsfunktionen, den sistnämnda föredragande.

Beslutande

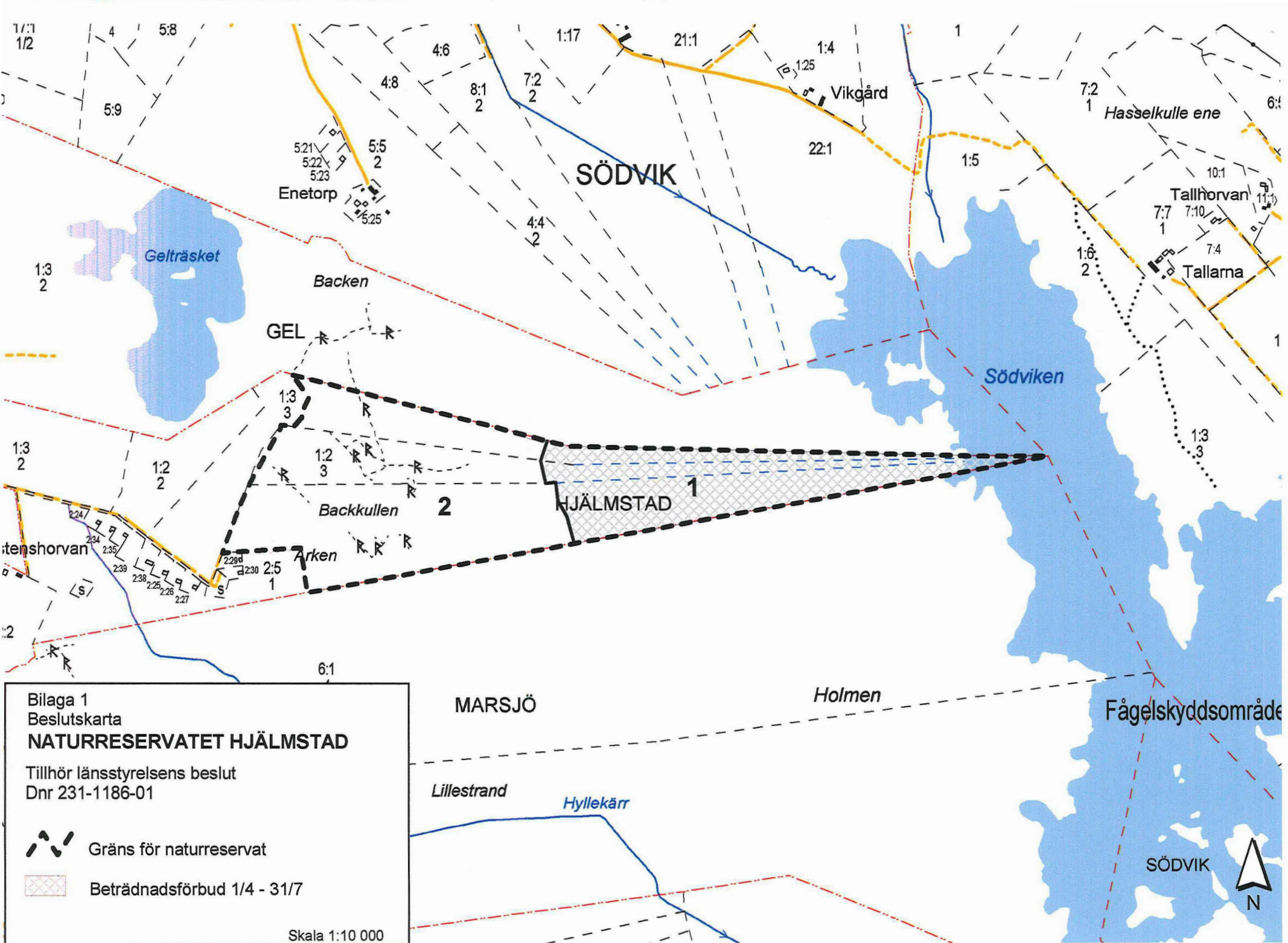

Föredragande

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Registeruppgifter
3. Skötselplan
- 3.1. Skötselplanekarta
- 3.2. Vegetationskarta
- 3.3. Karta och beskrivning ur fornminnesregistret
- 3.4. Historiska kartor
4. Referenslista
5. Artförteckning
6. Hur man överklagar

231-1186-01

2001-03-19

BILAGA 2

REGISTERUPPGIFTER

Objektnamn: Hjälmsbads sjömarker
Skyddsform: Naturreservat
Kommun: Borgholm
Församling: Föra
Kartblad: Topografiska kartbladet 5H SV
Ekonomiska kartbladet 5H 4d

Fastigheter och fastighetsägare:

BORGHOLM HJÄLMSTAD 1:2

BORGHOLM HJÄLMSTAD 1:3

BORGHOLM HJÄLMSTAD 2:5

2001-03-19

Naturvårdsförvaltare: Länsstyrelsen

Samfälligheter: Hjälmsstad s:1

Areal: 33 ha

Landareal: 33 ha

Naturgeografisk region: Öland

Kulturgeografisk region: Öland

Naturtyper enligt
vegetationskartans indelning:

Havsstrandäng	5 ha
Torr-frisk äng	1 ha
Fuktäng	5,5 ha
Enbuskmark	12,5 ha
Ibland frilagda bottnar	4 ha
Igenväxning, ospecificerad	4 ha
Torr-frisk barrskog	1 ha

Naturtyper, indelning enligt
EU:s art- och habitatdirektiv:

Ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten 1140	4 ha
Havsstrandängar av Östersjötyp 1630	5 ha
Enbuskmarker på hedar eller kalkgräsmarker 5130	4 ha
Enbuskmarker med mer än 25 % busktäckning	8,5 ha
Kalkgräsmarker 6210	1 ha
Fuktängar med blååtel och starr 6410	5,5 ha

Primära intresseaspekter:

Naturtyper: Havsstrandängar av Östersjötyp	5 ha
Fuktängar med blåttåtel och starr	5,5 ha

Kulturhistoriska värden: Stensträngar, stenmurar, traditionell markanvändning

Arter: Häckande vadare, t ex strandskata och tofsvipa. Betesgynnade kärlväxter, t ex honungsblomster (rödlistad), kustarun och smultronklöver. Rödlistade kärlväxter, saltmålla, hotkategori VU (sårbar) och strandnål, hotkategori NT (missgynnad).

Rastande vadare, t ex kärrsnäppa, kustsnäppa, myrspov (prioriterad art enligt EU), sandlöpare, småsnäppa och kustpipare. Rastande gäss under höstflyttningen, t ex prutgås och vitkindad gås (prioriterad art enligt EU).

Planerade anläggningar: Informationsskylt, skyltar i gränsen till området med beträdnadsförbud, stättor, grindar, parkeringsplats.

Inventeringar, övrig dokumentation:

Fågelinventering 1988 och 1998
Ängs- och hagmarksinventeringen
Bevarandeprogrammet Borgholms kommun
Raä:s fornlämningsregister

2001-03-19

Dnr 231-1186-
01

Förslag till skötselplan för naturreservatet Hjälmsstad sjömarker

Skötselplanen utarbetades sommaren 1999 och hösten 2000 av Åsa Enefalk,
Länsstyrelsens miljöenhet

2001-03-19

Dnr 231-1186-
01

Innehållsförteckning

Syfte med bildandet av naturreservatet Hjälmsstad sjömarker	3
Hjälmsstad sjömarker - beskrivning av området	3
Mål för reservatet	3
- Övergripande riktlinjer	
- Generella råd och riktlinjer för skötseln av reservatet	4
Skötselområdena - beskrivning, mål och åtgärder	4
Kvalitetsmål för hela reservatet	5
Restaureringsplan	7
Jakt	7
Friluftsliv och turism	7
Tillsyn, dokumentation och uppföljning	8
Kostnader och finansiering	8
Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	9

2001-03-19

Dnr 231-1186-
01

Syfte med bildandet av naturreservat Hjälmsstad sjömarker

Syftet med reservatet är att bevara en god livsmiljö för de växter och djur som är knutna till sjömarkerna. Ett jämställt syfte är att låta den traditionella markanvändningen, betesdriften, leva vidare, och att bevara och återställa öppna och välbetade sjömarker karaktäristiska för det öländska odlingslandskapet.

Hjälmsstad sjömarker - beskrivning av området

Geografi: Hjälmsstad sjömarker ligger i Föra socken på nordöstra Öland. Området är 33 ha stort. Området är sammansatt av öppna sjömarker i öster och igenväxande marker i väster.

Geologi: I områdets östra delar (Holmen) täcks kalkstensberggrunden av ett mycket tunt jordlager, oftast sand eller mo. I de västra delarna består jordlagret av lerig sandig morän med svallat ytskikt. Här finns också en grusavlagring.

Naturvärden: I området häckar många fågelarter som kräver öppna, välbetade marker för födosök och lyckade häckningar. Några exempel är tofsvipa, kärrsnäppa, strandskata och rödbena. Området är viktigt som rastlokal för vadare och gäss. Här växer också mängder av olika kärlväxter som kräver välhävdad, fuktig mark. Några exempel är honungsblomster, smultronklöver, gåsört, kustarun, dvärgarun, krissla, gulkämpar och rödtoppa.

Kulturvärden: På den igenväxta Backkullen finns ett stort stensträngssystem. Denna mark delas i sex delar av fem stenmurar som löper parallellt i väst-östlig riktning. Även gränserna åt norr och söder markeras av stenmurar. Här har också funnits flera åkrar som brukades fram till 1940-talet.

Friluftsliv:

I området finns inga anordningar för friluftslivet.

Mål för reservatet:

Övergripande mål

- Sjömarkerna ska fortsätta att hävdas med betande djur, så att deras långa kontinuitet som utmarksbete bevaras.
- Det öppna landskapet i sjömarkerna ska bevaras och i delar av reservatet återskapas.
- De växt- och djurarter som lever på sjömarkerna ska finnas kvar i livskraftiga populationer.
- De fornlämningar och andra kulturhistoriska lämningar som finns i sjömarkerna ska bevaras och vårdas.

2001-03-19

Dnr 231-1186-
01

Generella råd och riktlinjer för skötseln av reservatet:

Bete: Sjömarkerna ska betas varje säsong. De ska vara så väl betade att ingen ansamling av förna sker från år till år.

Det allra mest önskvärda är bete med en blandning av nöt, hästar och får. Idag betas samtliga marker av rekryteringsdjur från mjölkbesättningar.

Röjning: Vid röjning bör de minst igenväxta områdena prioriteras. De områden som ska röjas måste ha ett högt betestryck redan från början, med möjlighet till en ökning säsongen efter röjningen. Man bör röja från stranden in mot land, för att på det viset öka den öppna strandremsans bredd. Inga träd eller buskar ska lämnas i områden som röjs i direkt anslutning till stranden. Lämpliga boträd för rovfåglar ska sparas. Röjning ska om möjligt ske under sensommaren och hösten fram till sista december. En minst 100 m bred strandremsa utan träd och buskar gynnar häckande vadare. Djuren betar också helst i den allra mest kustnära remsan, vilket gör att de håller efter den extra gräsväxt som blir efter röjningen.

Skötselområdena - beskrivning, mål och åtgärder

Skötselområdena är desamma som betesfällorna i området.

För kvalitetsmål, se nästa rubrik "Kvalitetsmål för hela reservatet".

Samtliga åtgärder är av högsta prioritet, utom restaureringsåtgärderna. Deras prioritet anges i restaureringsplanen.

Skötselområde 1 - Hjälmsstad S:1

Beskrivning: Detta område består av de öppna markerna på Holmen. Området är den mellersta delen av en stor fälla som sträcker sig norrut till Södviken och söderut till Själgrund.

Hela arealen inom detta skötselområde är mycket välbetad. Omkring 140 kvigor går i denna stora fälla varje sommar. De kommer från fyra mjölkbesättningar i Östra Vässby.

Om man bortser från betesdriften bär detta område nästan inga spår av mänsklig verksamhet.

Området är till största delen helt öppet. Stora delar av området täcks av havsstrandängar med kustarun, krypven, smultronklöver och gåsört. Områdets mellersta del är mycket låglänt och översvämmas årligen. Här består markytan av bar sand med enstaka "öar" av havsstrandäng.

2001-03-19

Dnr 231-1186-
01

I de östra delarna finns några hobbar där enbuskarna täcker ungefär hälften av markytan. Här finns flera gamla enar som har blivit uppstammade av betesdjuren. De har formats av lång beteshävd och ger området en speciell prägel.

Skötselmål: Området ska vara välbetat och öppet. De gamla, betespräglade enbuskarna ska finnas kvar, liksom enstaka hobbar omkring dem. I övrigt ska marken vara fri från buskar och träd.

Åtgärder: Årligt bete. Underhållsröjning. Restaurering - se restaureringsplan senare i skötselplanen.

Skötselområde 2 - Hjälmsstad 1:2 (3), 1:3 (3) och 2:5 (1).

Beskrivning: Dessa marker är kraftigt igenväxta till största delen, med tall, en, björk m.m. Ett stensträngssystem finns i marken, men det är nästan omöjligt att hitta pga igenväxningen. Här finns också flera goda brunnar och flera tvärmurar, som avgränsade åkrarna på Backkullen.

De odlades fram till mitten av 40-talet. Åkrarna här ligger på morän med inslag av lera, och de var bördiga - något som kan förklara den snabba igenväxningen. Man kan se att stensträngssystemet är utplånat just på de ytor där åkrarna låg - stensträngarna slutar i "tomma intet" vid den tidigare åkergränsen. Längst i öster, innanför muren mot Holmen, är markerna öppna med endast några få små enbuskar. Även strax norr om gränsmuren till Marsjö finns små, mer eller mindre öppna fuktängar, torrängar och våtmarker. Här växer betesgynnade växter som älvväxing, blåtåtel, stor blåklocka och krissla. Längst i väster, strax norr om ett sommarstugeområde, finns en liten nyröjd mark som idag är obetad. Fem enkelmurar i kullersten löper i öst-västlig riktning genom denna fälla.

Skötselmål: Området ska vara välbetat och fritt från igenväxning. I de västra delarna kan trädgångar och hobbar av buskar finnas kvar. I de östra delarna ska marken vara fri från buskar och träd.

Åtgärder: Årligt bete. Underhållsröjning. Restaurering - se restaureringsplan senare i skötselplanen.

Kvalitetsmål för hela reservatet:

Mål för prioriterade naturtyper och vegetationstyper (enligt EU:s habitatdirektiv):

- Ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten, 4 ha. Arealen ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten ska inte understiga 4 ha.
- Havsstrandängar av Östersjötyp: Utbredningen av naturtypen ska vara minst 5 ha med ett nedre gränsvärde på 4 ha.
- Kalkgräsmarker: Utbredningen av naturtypen ska öka från 1 till minst 8 ha under perioden 2001-2010.
- Enbuskmark på kalkgräsmark: Utbredningen av naturtypen ska vara minst 4 ha.

2001-03-19

Dnr 231-1186-
01

- Fuktängar med blåtåtel och starr: Utbredningen av naturtypen ska öka från 5,5 ha till minst 8 ha under perioden 2001-2010.

Mål för prioriterade växt- och djursamhällen:

Växt- och djursamhällena i havsstrandängar av Östersjötyp:

- Utbredningen av naturtypen ska vara 5 ha, med ett nedre gränsvärde på 4 ha.
- Växtsamhällena ska vara sammansatta av en rikedom av betesgynnade arter typiska för naturtypen.
- Kustarun, dvärgarun, gulkämpar, smultronklöver och krypven ska föryngra sig i livskraftiga populationer.
- Strandskata, tofsvipa och rödbena ska reproducera sig i området.

Växt- och djursamhällena i enbuskmark på kalkgräsmark :

- Utbredningen av naturtypen ska vara minst 5 ha.

Växt- och djursamhällena i kalkgräsmarker:

- Utbredningen av naturtypen ska vara minst 8 ha med ett nedre gränsvärde på 5 ha.
- Växtsamhällena ska vara sammansatta av en rikedom av betesgynnade arter typiska för naturtypen.
- Brudbröd, ängshavre och honungsblomster ska föryngra sig i området.

Växt- och djursamhällena i fuktängar med blåtåtel och starr:

- Utbredningen av naturtypen ska vara minst 8 ha med ett nedre gränsvärde på 5 ha.
- Växtsamhällena ska vara sammansatta av en rikedom av betesgynnade arter typiska för naturtypen.
- Älväxing, slankstarr, slätterblomma, blåtåtel och majviva ska föryngra sig i området.

Mål för prioriterade arter, t ex signalarter och rödlistade arter:

- Honungsblomster ska finnas kvar i området i minst samma antal som 1994 (minst 300 ex).
- Kärrsnäppa, rödbena, strandskata, större strandpipare och tofsvipa ska häcka i området (eller i grannfastigheten Gel) även i fortsättningen (I de inventeringar som gjorts ingår Hjälmsstad och Gel i samma område).
- Antalet rastande vadare och gäss ska inte minska jämfört med hösten 2001.

Mål för fornlämningar och prioriterade landskapselement:

- Områdets stenmurar ska vara välhållna och synas tydligt i landskapet.
- Stensträngarna i området ska vara väl röjda och synliga, dvs inga träd eller buskar ska växa i eller intill stensträngarna.

2001-03-19

Dnr 231-1186-
01

Restaureringsplan

Skötselområde 1 - Holmen

1. Hobbarna med enbuskar i områdets östra delar bör röjas varsamt. Betespräglade, äldre enar sparas, liksom en del andra äldre enar, samt gärna hobbar av enbuskar i olika åldrar, gärna tillsammans med nyponbuskar. Börja med att röja de yngsta och minsta enarna, och vidga kostigar i de tätast igenvuxna områdena. Alla tallar, oxlar och björkar bör röjas bort. De har av tradition inte funnits på sjömarkerna. 2 ha röjning. Prioritet 1, sensommaren-hösten 2001.
2. Enbuskar och tallar som sprider sig ut från områdena väster om skötselområdet ska röjas bort. 3,5 ha röjning. Prioritet 1, sensommaren-hösten 2001.

Skötselområde 2 - Hjälmsstad

Ännu finns inga betesdjur i området, men ett 10-tal ungdjur från en mjölkbesättning i Lofta kommer att kunna gå här, så snart marken har stängslats in. Antalet djur kan ökas allt eftersom området röjs. Stängselgator är röjda runt området.

1. Uppsättning av hägn omkring hela Hjälmsstads mark. Prioritet 1, vintern 2001.
2. Påbörjat bete så snart hägnet fungerar. Prioritet 1, våren 2001.
3. Påbörja röjning av buskar, och kombinerad röjning och avverkning av områden med både buskar och träd. Denna första röjning ska ske i områdena öster om stensträngsområdet. Här ingår röjning längs tvärmurarna. Ca 5 ha röjning. Prioritet 1, sensommaren 2001.
4. Ytterligare röjningar längre västerut. Framröjning av stensträngarna. Dessa röjningar måste ske varsamt så att stensträngarna inte skadas. Träd och buskar i och intill stensträngarna ska röjas bort. Röjningen bör planeras i samråd med länsstyrelsens kulturmiljöfunktion. Vid avverkning måste eventuella träd lämpliga för rovfågelhäckning (främst grova tallar) sparas. Runt eventuella boträd ska en skyddande träddunge också sparas. Ca 5 ha röjning. Prioritet 2, senast 2006.
5. Röjning av ytterligare igenväxningsvegetation längst västerut i reservatet. Ca 5 ha röjning. Prioritet 3, senast 2011.

Jakt

Rätten till sjöfågeljakt på Hjälmsstads marker löses in av länsstyrelsen, vilket i praktiken innebär att ingen sjöfågeljakt bedrivs här.

Friluftsliv och turism

Allmänheten får inte vistas i reservatets östra hälft under fåglarnas häckningstid, 1 april till 31 juli, då det är beträdnadsförbud här. De bör inte heller vistas i detta område under perioder då det finns risk för att rastande fåglar störs. Även vid fiske bör hänsyn tas till detta. Övriga tider under året har allmänheten tillgång till hela reservatet. Redan idag finns en stätta vid gränsen mellan Holmen och reservatets västra delar. Den bör repareras eller, om nödvändigt, bytas ut.

2001-03-19

Dnr 231-1186-
01

Tillsyn, dokumentation och uppföljning

Årlig dokumentation av skötselåtgärder

Röjning upphandlad av länsstyrelsen dokumenteras av länsstyrelsen och det företag som utfört röjningen. Djurhållarna lämnar årligen uppgifter till länsstyrelsen om antalet betesdjur på marken, tidpunkt för betessläpp och installning, samt djurslag. Eventuell röjning utförd av markägare/djurhållare rapporteras till länsstyrelsen.

Biologisk dokumentation och inventeringar

Biologisk dokumentation och inventeringar utförs av länsstyrelsen, eventuellt med hjälp av konsulter och föreningar.

Uppföljning av skötselmål

Uppföljningen av skötselmålen utförs av länsstyrelsen och djurhållarna i samarbete. Djurhållarna dokumenterar djurhållningen, och uppföljning av röjningar sker genom att varje utförd röjning inspekteras av länsstyrelsen.

Uppföljning av kvalitetsmål

Uppföljningen av kvalitetsmålen utförs av länsstyrelsen. En uppföljningsplan för de skyddade områdena i länet kommer att utarbetas.

Utbredningen av natur- och vegetationstyper följs upp genom tolkning av infraröda flygbilder. Dessa tas av lantmäteriet med 7-10 års intervall.

Föryngringen hos utvalda växter i området bör följas genom inventering minst vart tredje år.

Häckfågelinventering kommer att genomföras i området minst vart tionde år.

Antalet rastande fåglar bör följas upp genom inventering minst vart femte år.

Landskapselementens och fornlämningarnas skick bör följas upp minst vart tionde år.

Kostnader och finansiering

Markägaren/brukaren svarar för kostnader i samband med åkerbruk och betesdrift, uppsättning och underhåll av stängsel, underhållsröjning och andra skötselåtgärder som ingår i brukarens miljöstödsåtagande, uttransport av gagnvirke samt underhåll av befintlig brukningsväg. Gagnvirke tillfaller markägaren.

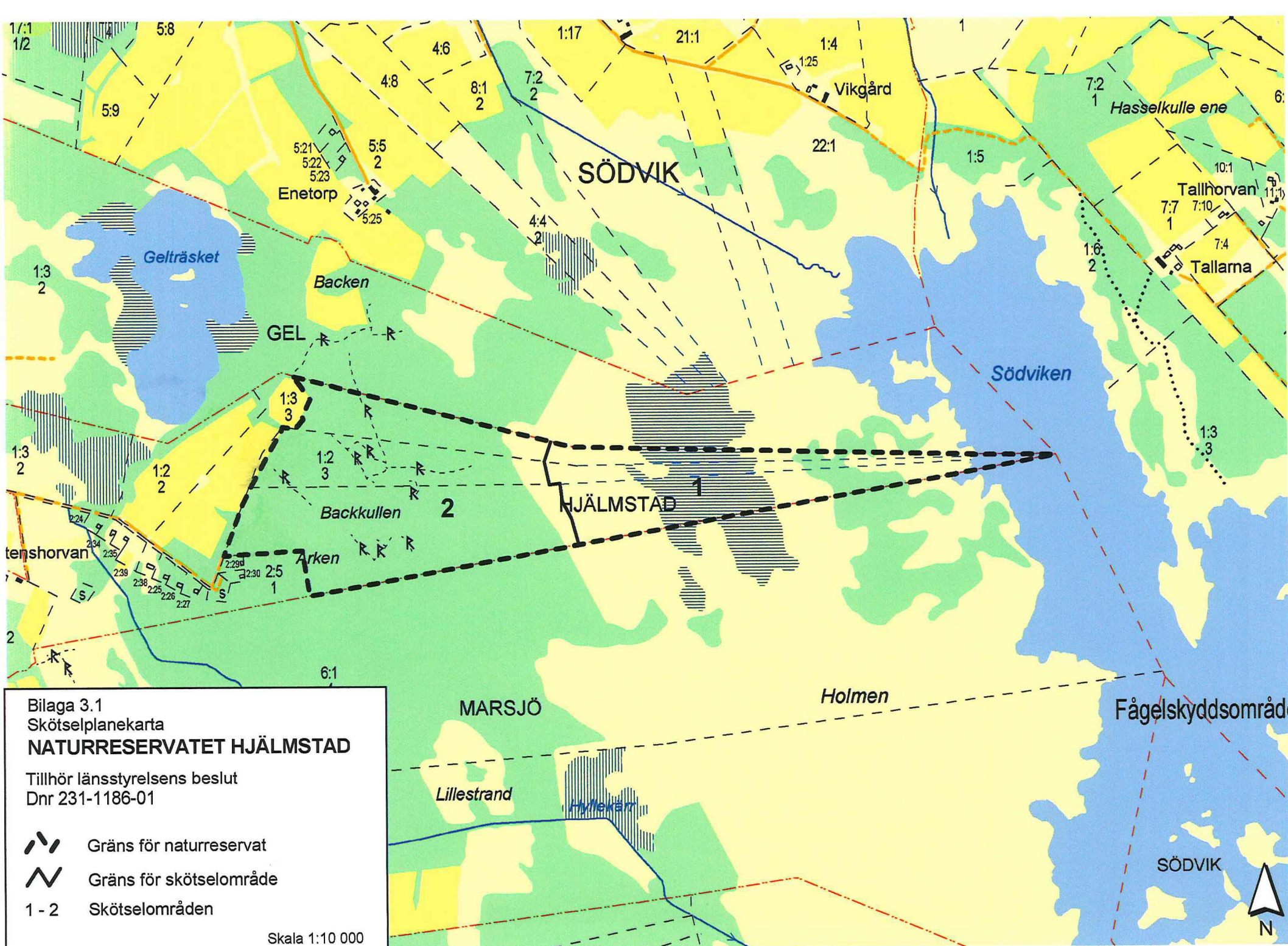
Restaureringsröjning, stängselmateriel, uppförande och underhåll av anordningar för friluftslivet, framställning och utplacering av informationsskyltar, utmärkning av reservatets gräns, tillsyn och uppföljning bekostas av staten.

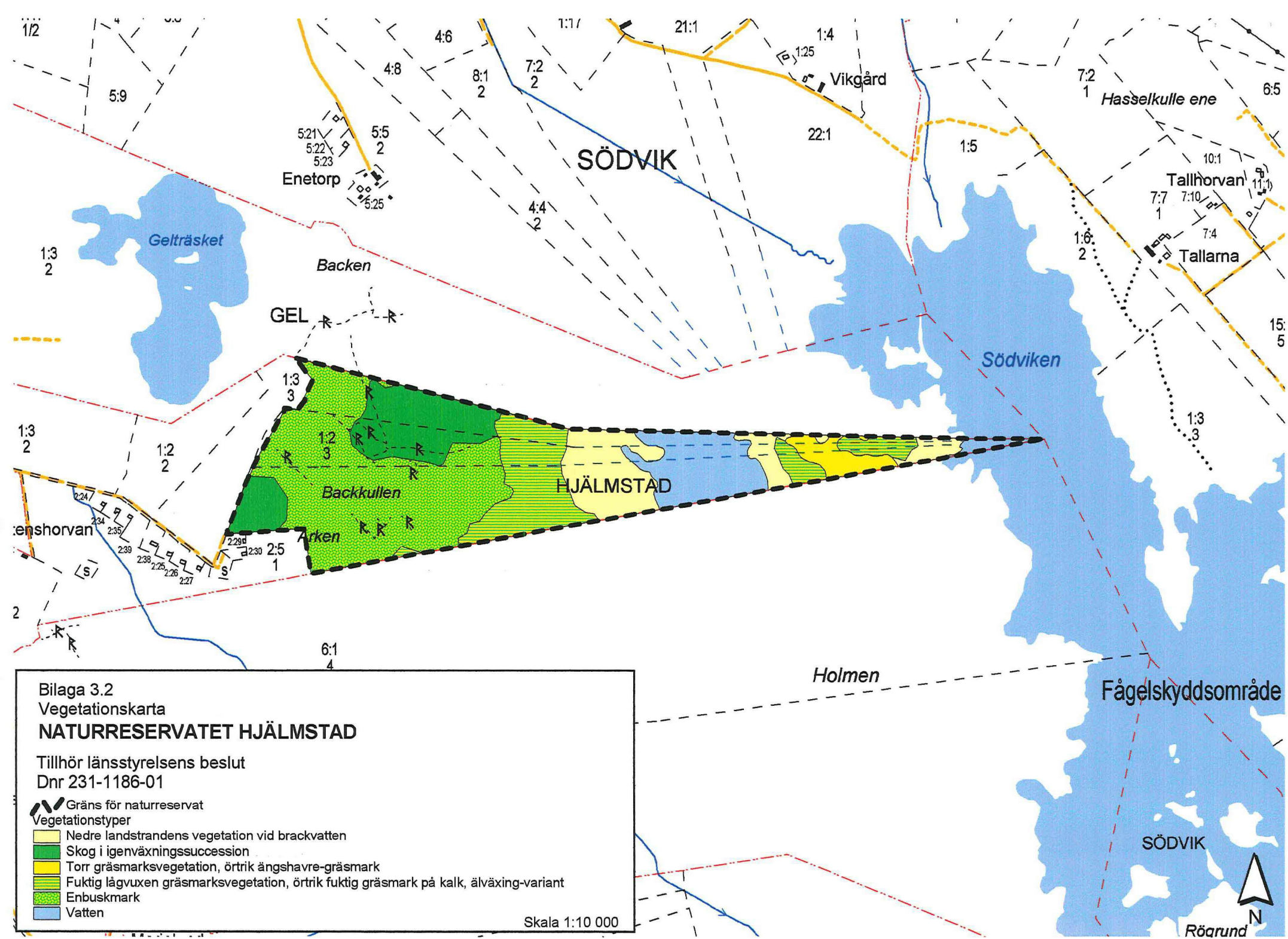
2001-03-19

Dnr 231-1186-
01

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Vem	Prioritet	Finans
Betesdrift	Fortlöpande	Hela området	Brukare	Högsta	EU:s miljöstöd, brukarna
Röjning	Fortlöpande underhållsröjning, restaureringsinsatser 2001-2010	Hela området	Underhållsröjning: Brukare Restaurering: Länsstyrelsen genom entreprenörer		Brukarna, Ev. Lifeprojekt, vårdanslaget
Stängselupp-sättning	2001	Runt den västra fällan	Brukare		Material: staten/EU
Gränsmarke-ring	2001	I gränsen till området med beträdnadsförbud	Länsstyrelsen/ Metria		Staten
Informations-tavlor	Senast 2002	I västligaste delen	Länsstyrelsen		Staten
Uppföljning av skötsel mål	Fortlöpande	Hela området	Länsstyrelsen och brukarna		
Uppföljning av kvalitetsmål	Vart 5e till vart 10e år	Hela området	Länsstyrelsen		Staten

R

Bilaga 3.3

FORNLÄMNING Nr 100

RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Art: Stensträng

Landskap: Öland

Antal fornlämningar: 1

Län: Kalmar

Jordregisterenhet och
jordregisternummer:

Härad: Åkerbo

Gårdsnamn,
lägenhetsnamn etc.:

Kommun: Borgholm

Ägare:

Socken: Föra

Postadress:

Översiktskarta: Ekonomisk karta i skala 1:10 000.

Blad: 5H 4d Husbälla 1 6320

Koordinatangivelse:

Specialkarta:

Fotos:

Särskild benämning på fornlämningen:

Orienteringsuppgifter: (SÖ änden): Ca 13 m V5°S om stenmur. (N5°V-S5°Ö).

Terränguppgifter: Krönpartiet av moränplatå. Enbuskebeväxt hedmark.

Beskrivning: Stensträng, ca 120 m lång (NV-SÖ), 1-2 m bred och intill 0.4 m hög,
av 0.3-1.0 m stora stenar.

Tidigare uppteckningar, undersökningar och fynd samt tradition:

Antecknat av: Ronnie Jensen

den 16 / 11 1976

Granskat av:

den / 19

Art: Stensträngssystem

Landskap: Öland

Antal fornlämningar: 1

Län: Kalmar

Jordregisterenhet och
jordregisternummer:

Härad: Åkerbo

Gårdsnamn,
lägenhetsnamn etc.:

Kommun: Borgholm

Ägare:

Socken: Föra

Postadress:

Översiktskarta: Ekonomisk karta i skala 1:10 000.

Blad: 5H 4d Husbälla 1 6320

Koordinatangivelse:

Specialkarta:

Fotos:

Särskild benämning på fornlämningen:

Orienteringsuppgifter:

Terränguppgifter:

Krönpartiet och Ö-sluttningen av moränplatå. Enbuskebeväxt
hedmark.

Beskrivning:

Stensträngssystem med en sammanlagd längd av ca 920 m.
Systemet bildar i S delen bl. a. en oregelbundet rek-
tangulär hägnad 80 x 35 - 55 m stor (NV - SO). Sten-
strängarna är 1 - 2 m breda och 0,2 - 0,4 m höga,
av 0,3 - 1,0 m stora stenar. Ett par stensträngar
ändar intill åkermark.

Tidigare uppteckningar, undersökningar och fynd samt tradition:

Antecknat av:

den / 19

Granskat av:

den / 19

R

Bilaga 3.3

FORNLÄMNING Nr 102

RIKSANTIKVARIÉÄMBETET

Art: Stensträngssystem

Landskap: Öland

Antal fornlämningar: 1

Län: Kalmar

Jordregisterenhet och
jordregisternummer:

Härad: Åkerbo

Gårdsnamn,
lägenhetsnamn etc.:

Kommun: Borgholm

Ägare:

Socken: Föra

Postadress:

Översiktskarta: Ekonomisk karta i skala 1:10 000.

Blad: 5H 4d Husbälla 1 6320

Koordinatangivelse:

Specialkarta:

Fotos:

Särskild benämning på fornlämningen:

Orienteringsuppgifter:

Terränguppgifter: Svag S-sluttning av moränplatå. Enbuskebeväxt hedmark intill åkermark (igenväxande).

Beskrivning: Stensträngssystem, rest av, med en sammanlagd längd av ca 180 m. Stensträngarna är 1-2 m i diameter och 0.2-0.3 m höga, av 0.3-1.0 m stora stenar. Övertvårar sank mark i SV delen och ändar i N intill igenväxande åkermark.

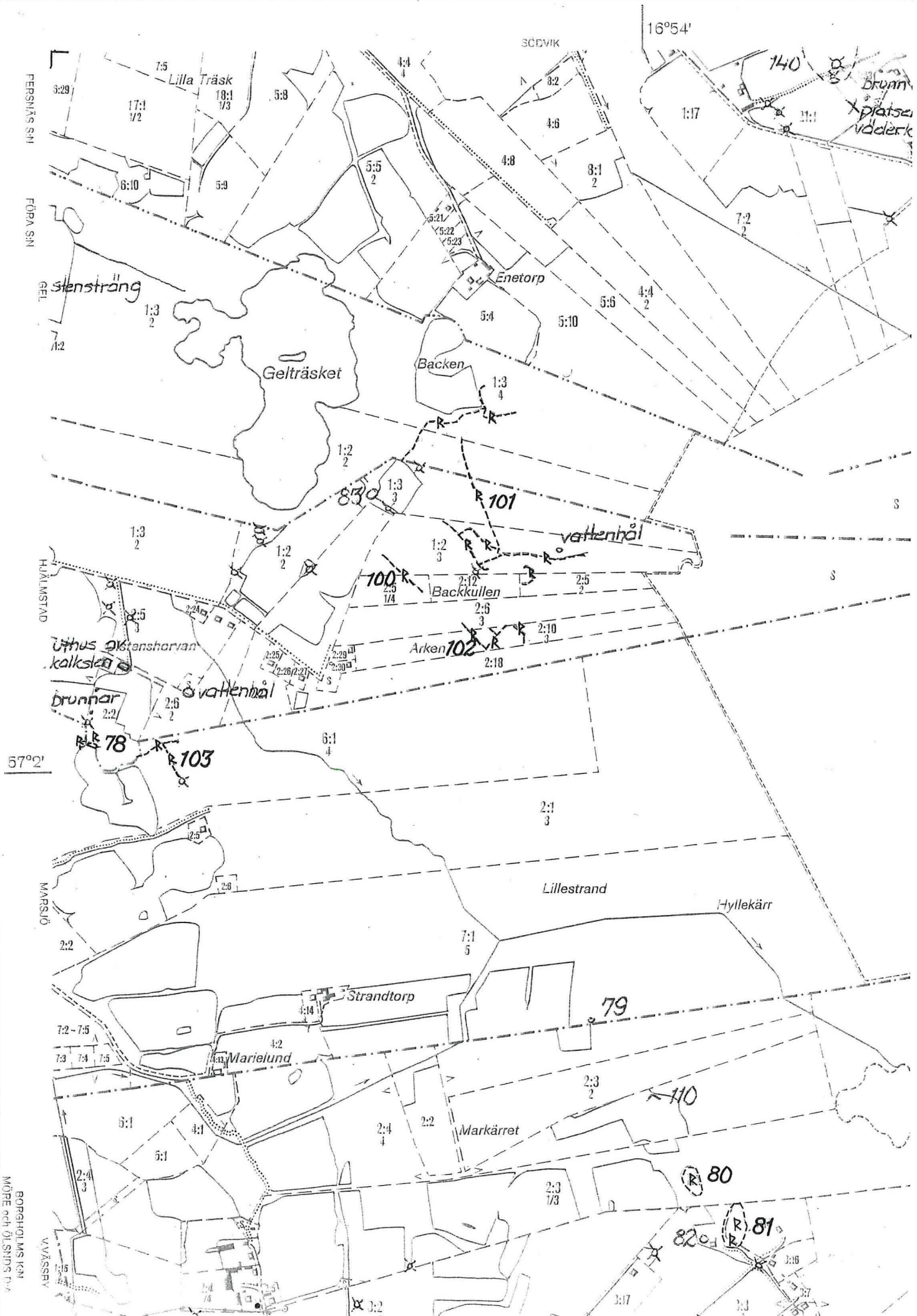
Tidigare uppteckningar, undersökningar och fynd samt tradition:

Antecknat av: Ronnie Jensen

den 16 / 11 1976

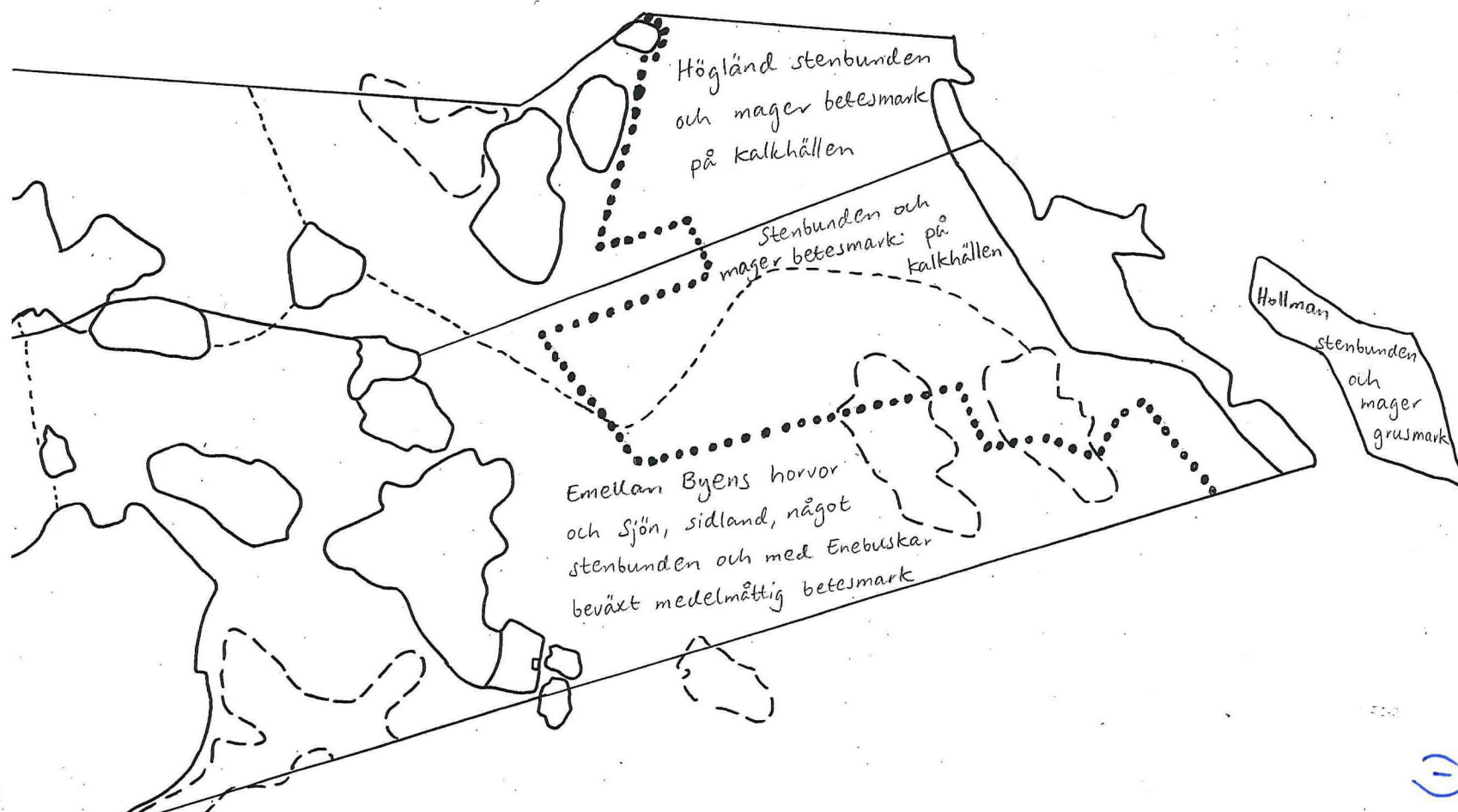
Granskat av:

den / 19

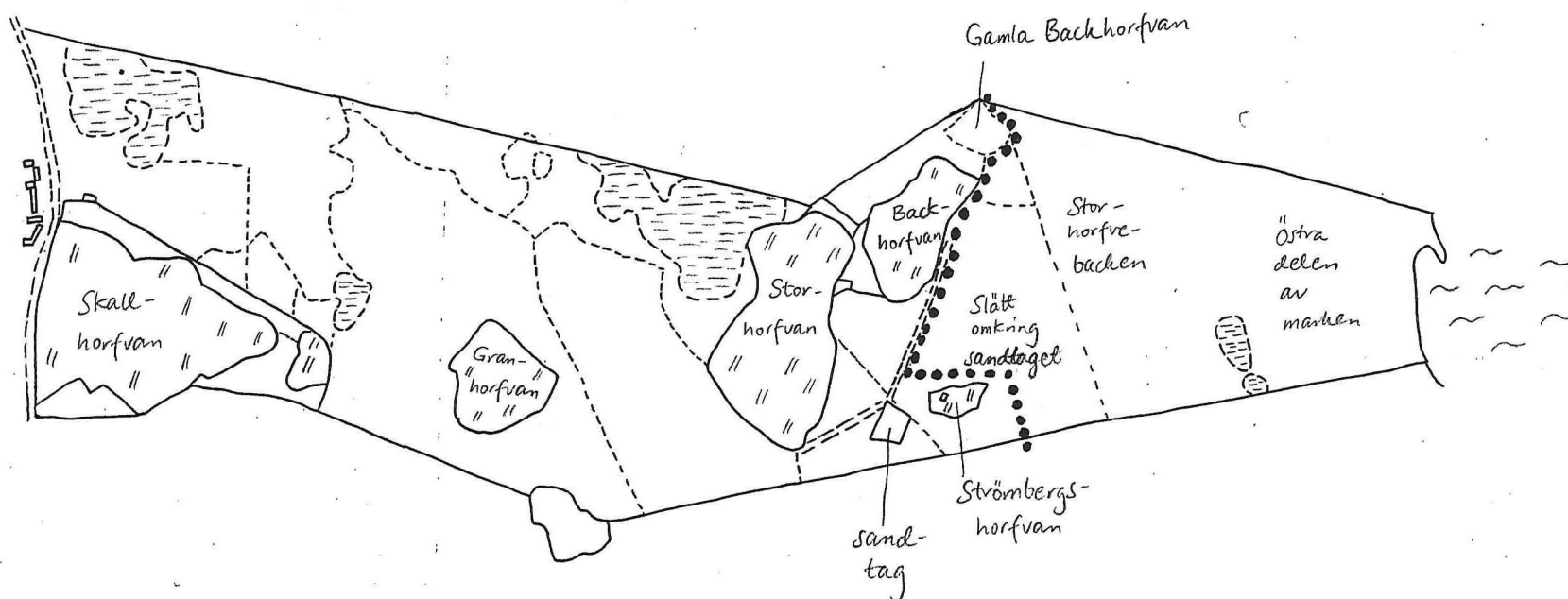
Hjälmsstad och Marsjö, utmarksdelningen 1819

Öster om den prickade linjen ligger naturreservatet.

Hjelmestad by - enskifte 1822-23

Bilaga 3.4

Öster om den prickade linjen

ligger naturreservatet.

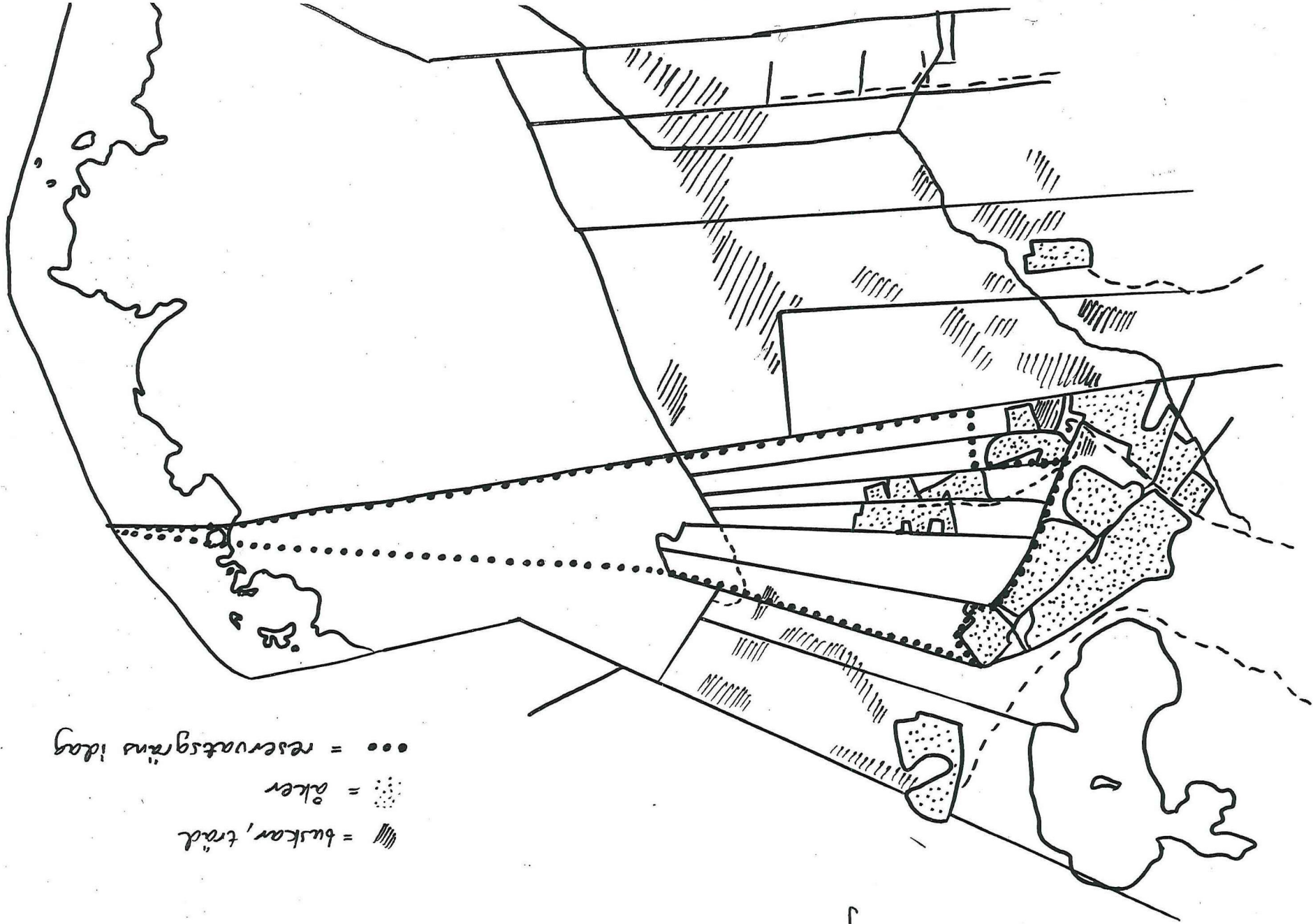
Den östra delen (Holmen) är

markerad som vatten på enskifteskartan.

(2)

Hjälmsås, ekonomiska kartan 1938-1941

/// = buskar, träd
••• = åker
... = reservatsgräns idag

2001-03-19

BILAGA 4

REFERENSLISTA

Raä:s fornlämningsregister, Föra socken
Fågelinventering 1988 och 1998, ÖOF
Uppgifter om hotade arter, ÖBF, ArtDatabanken
Föra från kust till kust, sockenbok
Ekstam U. & Forshed N. 2000. Svenska naturbetesmarker - historia och ekologi.
Naturvårdsverket förlag.
Muntliga upplysningar från markägare i området
Johansson O., Ekstam U. & Forshed N. 1986. Havsstrandängar. LT:s förlag.
Mossberg, B. & Stenberg L. 1992. Den nordiska floran. Wahlström & Widstrand.
Jordartskartan, SGU.
Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000. 1997.
Naturvårdsverket.
EU:s art- och habitatdirektiv.
Ramsarkonventionen.
Lantmäterikartor från 1800-talet.

BILAGA 5

ARTLISTOR

Förändringar i antal häckande fåglar i Hjälmsstad och Gel mellan 1988 och 1998.

Gruppenamn	Svenskt namn	Antal häckande par 1988	Antal häckande par 1998	Skillnad
Måsfåglar	Fiskmåsar	2	3	1
Måsfåglar	Silvertärna	1	0	-1
Simfåglar	Kricka	3	0	-3
Simfåglar	Årta	1	0	-1
Vadare	Kärnsnäppa	2	2	0
Vadare	Rödbena	2	1	-1
Vadare	Skärfläcka	1	0	-1
Vadare	Strandskata	0	1	1
Vadare	Större strandpipare	4	4	0
Vadare	Tofsvipa	5	2	-3

Kärlväxter i Hjälmsstad (ofullständig lista)

blåttåtel, *Molinia caerulea*
älvväxing, *Sesleria uliginosa*
stor blåklocka, *Campanula persicifolia*
getvåppling, *Anthyllis vulneraria*
backtimjan, *Thymus serpyllum*
smultronklöver, *Trifolium fragiferum*
gåsört, *Potentilla anserina*
kustarun, *Centaurium littorale*
dvärgarun, *Centaurium pulchellum*
krissla, *Inula salicina*
gulkämpar, *Plantago maritima*
rödtoppa, *Odontites vulgaris*
krypven, *Agrostis stolonifera*
brudbröd, *Filipendula vulgaris*
ängshavre, *Helictotrichon pratense*
honungsblomster, *Herminium monorchis*. Hotkategori VU (sårbar).
slankstarr, *Carex flacca*
slätterblomma, *Parnassia palustris*
majviva, *Primula farinosa*
saltmålla, *Atriplex pedunculata*. Hotkategori VU (sårbar).
strandnål, *Bupleurum tenuissimum*. Hotkategori NT (missgynnad)
baltisk strandmalört, *Seriphidium maritimum* ssp. *humifusum*

BILAGA 6

HUR MAN ÖVERKLAGAR HOS REGERINGEN

Om Ni är missnöjd med länsstyrelsens beslut kan Ni överklaga detta hos regeringen. Det gör Ni genom en skrivelse till regeringen, miljödepartementet, men Ni ska lämna/skicka skrivelsen till länsstyrelsen i Kalmar.

Tala om vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange ärendets nummer (diarienummer).

Tala om varför Ni anser att beslutet ska ändras och vilken ändring Ni vill ha. Skicka även med sådant som Ni anser har betydelse för ärendet.

Länsstyrelsen måste ha fått Er skrivelse inom tre veckor från den dag då Ni fick del av beslutet, annars kan Ert överklagande inte tas upp till prövning.

Underteckna skrivelsen och uppge namn, personnummer, postadress och telefonnummer. Om Ni anlitar ombud kan istället ombudet underteckna skrivelsen.

Observera att Er skrivelse skall lämnas/skickas till Länsstyrelsen, Malmbrogatan 6, Kalmar. Postadressen är 391 86 Kalmar.

För ytterligare upplysningar kan Ni vända Er till länsstyrelsen.